

دین‌شناسی از دیدگاه

فاطمه زهرا علیها السلام

www.ketab.ir

علی اصغر رضوانی

دین‌شناسی از دیدگاه فاطمه زهرا علیها السلام

علی اصغر رضوانی

انتشارات دلیل ما

چاپ چهارم: زمستان ۱۳۹۳

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی: پرتو شمسی

چاپ: نگارش

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۹۷-۴۲۷-۵

آدرس: قم، خیابان معلم، میدان روح‌الله، پلاک ۶۵

تلفن و نامبر: ۳۷۷۴۴۹۸۸ - ۳۷۷۴۴۹۸۸ (+۹۸۴۵)

آدرس: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران

طبقه ششم، واحد ۶۱۲ و ۶۱۳

www.Dalilema.ir

Dalilema@yahoo.com

انتشارات دلیل ما

مراکز پخش:

- ۱) قم، خ معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، واحد ۹، تلفن: (۱۰ خط) ۳۷۸۴۲۴۶۶
- ۲) قم، خ صفائیه، رویروی کوچه ۴۸، پلاک ۷۵۹، فروشگاه دلیل ما، تلفن ۳۷۳۷۰۱۱ - ۳۷۳۷۰۰۱
- ۳) تهران، خ انقلاب، خ فخررازی، فروشگاه دلیل ما، پلاک ۶۱، تلفن ۶۶۴۶۴۱۴۱
- ۴) مشهد، چهارراه شهداء، ضلع شمالی باغ نادری، کوچه شهید خوراکیان، مجتمع تجاری گنجینه کتاب، طبقه اول، فروشگاه دلیل ما، تلفن ۵-۲۲۳۷۱۱۳

رضوانی، علی اصغر، ۱۳۴۱ -

دین‌شناسی از دیدگاه حضرت فاطمه زهرا علیها السلام / علی اصغر رضوانی.

قم: دلیل ما، ۱۳۸۷.

۳۰۴ ص.

978 - 964 - 397 - 427 - 5

فیبا

کتابنامه: ص. [۳۸۳] - ۳۸۴؛ همچنین به صورت زیر نویس.

فاطمه زهرا علیها السلام، قبل از هجرت - ۱۱ ق. نظریه درباره دین.

دین

۱۳۸۷ د ۹ ر ۲۲ / ۲۷ BP

۲۹۷/۹۷۳

۱۲۹۸۸۸۷

سرشناسه

عنوان و پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست‌نویسی

یادداشت

موضوع

موضوع

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

فهرست اجمالی

۷	پیشگفتار
۱۳	عصمت فاطمه زهرا <small>علیها السلام</small>
۲۷	خداشناسی از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۶۷	پیامبرشناسی از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۱۰۷	قرآن‌شناسی از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۱۲۵	امام‌شناسی از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۱۵۳	اهل‌بیت‌شناسی از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۱۷۵	معاذشناسی از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۱۹۷	احکام فقهی از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۲۰۹	فلسفه احکام از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۲۲۹	اخلاق از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۲۶۵	آداب از دیدگاه حضرت زهرا <small>علیها السلام</small>
۲۸۳	فهرست منابع
۲۸۵	فهرست تفصیلی

پیشگفتار

فاطمه زهرا علیها السلام دختر پیامبر صلی الله علیه و آله، کسی بود که از ابتدای طفولیت پدر را همراهی کرده و از او بهره‌های فراوان می‌برد و لذا روایات بسیاری از پیامبر صلی الله علیه و آله نزد او بوده است. ولی - مع الاسف - اهل سنت کم لطفی کرده و از او نقل روایت نکرده یا کمتر به نقل روایات آن حضرت پرداخته‌اند، و این در حالی است که کتاب‌های حدیثی آنان پر از روایات عایشه است و بیش از سه هزار روایت از او نقل کرده‌اند.

احمد بن حنبل در مسندش هنگامی که به مسند حضرت زهرا علیها السلام می‌رسد، کمتر از ده روایت از او نقل می‌کند، و این در حالی است که نوبت وقتی به عایشه می‌رسد دویست و پنجاه و سه صفحه از کتاب خود را به روایات او اختصاص می‌دهد. اهل سنت در توجیه عملکرد خود مطالبی می‌گویند که در خور تأمل است؛ مناوی شافعی می‌گوید:

«اعلم أنّها لسرعة موتها لم ترو من الأحادیث إلا قليلاً. ذكروا أنّ جميع ما روته لا يبلغ عشرة أحاديث»^۱؛

«حضرت زهرا علیها السلام به جهت عمر کمی که داشت نتوانست به جز اندکی روایت نقل کند. گفته‌اند که تمام روایات حضرت به ده حدیث بیشتر نمی‌رسد».

سبط بن جوزی از کمی روایت حضرت زهرا علیها السلام تعجب کرده و می‌گوید:

«و قد روت عن رسول الله صلی الله علیه و آله ثمانية عشر حديثاً و قيل: ثمانين حديثاً، و أنّها يسيرة بالنسبة اليها»^۱؛
«فاطمه از رسول خدا صلی الله علیه و آله هجده حدیث نقل کرده است و گفته شده: هشتاد حدیث، و این مقدار نسبت به او کم است».

سیوطی می‌گوید:

«جميع ما روته فاطمة - رضی الله عنها - من الحديث لا يبلغ عشرة احاديث»^۲؛
«تمام روایاتی را که فاطمه - رضی الله عنها - نقل کرده به ده حدیث نمی‌رسد».

بدخشانی می‌گوید:

«و كل ما روى عنها ثمانية عشر حديثاً»^۳؛
«تمام روایاتی که از فاطمه علیها السلام نقل شده هجده حدیث است».

آری، جای تعجب است که چرا چنین ظلمی را در حق حضرت زهرا علیها السلام انجام داده‌اند، آنان نهایت بی‌مهری را در حق آن حضرت انجام داده‌اند که یک جنبه آن نقل نکردن روایات از آن حضرت و بی‌توجهی به روایات آن حضرت است که این امر بر مظلومیت او می‌افزاید. لذا جا دارد که کلمات آن حضرت را که از طرق اهل بیت علیهم السلام او به دست ما رسیده پیگیری کرده و در یک جا تدوین نماییم تا پیروان و شیعیان آن حضرت از آنها استفاده نمایند، امری که در طول تاریخ اسلام علمای شیعه به آن احتیاط ویژه‌ای داشته‌اند.

۱. تذكرة الخواص، ص ۲۷۸.

۲. النور الباسمة في حياة سيدنا فاطمة، سيوطي، ص ۵۲.

۳. همان.

شیخ حسین بن عبدالصمد عاملی می گوید:

«قد اخذنا احادیثنا التي فيها معالم ديننا عن رسول الله ﷺ وأخيه عليّ و
ابنته فاطمة و ولديها الحسن و الحسين و اولاده التسعة صلوات الله
عليهم اجمعين»^۱

«ما احاديثمان را که در آنها معالم دینمان است از رسول خدا ﷺ و برادرش
علیّ و دخترش فاطمه و دو فرزندش حسن و حسین و نه نفر از اولاد او اخذ
کرده ایم. درود خدا بر تمام آنها باد».

او نیز می گوید:

«ومتن نقلنا عنه احاديثنا و معالم ديننا فاطمة بنت سيدتنا نساء العالمين
ويضعة الرسول ﷺ و التي يرضى الله لرضاها و يغضب لغضبها كما رووه
في صحاحهم»^۲

«و از جمله کسانی که احادیث و معالم دین خود را نقل کرده ایم فاطمه بنت
بزرگ زنان عالمیان و پاره تن رسول خدا ﷺ است، کسی که خدا به رضایت او
راضی می شود و به غضب او غضبناک می گردد، همان گونه که اهل سنت در
صحاحشان نقل کرده اند».

ألوسی در ذیل آیه ۳ «وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ
عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ»^۳ می گوید:

«و قیل: المراد نساء عالمها، فلا يلزم منه افضليتها على فاطمة رضي الله
تعالى عنها. و يؤيده ما اخرجہ ابن عساکر من طريق مقاتل عن الضحاک
عن ابن عباس عن النبي ﷺ أنه قال: «اربع نسوة سادات عالمهن: مريم
بنت عمران، و آسیة بنت مزاحم، و خديجة بنت خويلد، و فاطمة بنت

۱. وصول الاخبار الى اصول الأخبار، ص ۴۰۰.

۲. همان، ص ۵۹.

۳. سورة آل عمران، آیه ۴۲.

محمد صلى الله عليه وآله، و افضلهنّ عالماً فاطمة». و ما رواه الحرث بن اسامة فى مسنده بسند صحيح لکنه مرسل: «مریم خير نساء عالمها». والى هذا ذهب ابو جعفر رضى الله تعالى عنه، و هو المشهور عن أئمة اهل البيت، و الذى اميل اليه انّ فاطمة البتول افضل النساء المتقدمات و المتأخرات من حيث أنّها بضعة رسول الله صلى الله عليه وآله بل و من حيثيات آخر ايضاً، و لا يعكر على ذلك الأخبار السابقة؛ لجواز ان يراد بها افضلية غيرها عليها من بعض الجهات و بحيثية من حيثيات، و به يجمع بين الآثار. و هذا سائغ على القول بنبوة مریم ايضاً؛ اذ البضعية من روح الوجود و سيد كل موجود لا اراها تقابل بشيء. و أين الثريا يد المتناول.

و من هنا يعلم افضليتها على عائشة - رض - الذاهب الى خلافها الكثير؛ محتجين بقوله صلى الله عليه وآله: (خذوا ثلثى دينكم عن الحميراء) و قوله عليه الصلاة و السلام: (فضل عايشة على النساء كفضل الثريد على الطعام). و بانّ عايشة يوم القيمة فى الجنة مع زوجها رسول الله صلى الله عليه وآله و فاطمة يومئذ فيها مع زوجها على كرم الله تعالى وجهه، و فرق عظيم بين مقام النبى صلى الله عليه وآله و مقام على كرم الله تعالى وجهه.

و انت تعلم ما فى هذا الاستدلال و أنّه ليس بنص على افضلية الحميراء على الزهراء. و اما اولاً: فلانّ قصارى ما فى الحديث الاول على تقدير ثبوته اثبات أنّها عالمة الى حيث يؤخذ منها ثلثا الدين، و هذا لا يدلّ على نفي العلم المماثل لعلمها عن بضعته عليه الصلاة و السلام. و لعلمه صلى الله عليه وآله أنّها لا تبقى بعده زمناً معتداً به يمكن اخذ الدين منها فيه لم يقل فيها ذلك، و لو علم لربما قال: خذوا كلّ دينكم عن الزهراء. و عدم هذا القول فى حقّ من دلّ العقل و النقل على علمه لا يدلّ على مفضوليته و الّا لكانت عائشة افضل من ابيها - رض - لانه لم يرو عنه فى الدين الا قليل...»؛

«و گفته شده: مراد زنان عالم خودش می‌باشند، لذا لازم نمی‌آید از این آیه که حضرت مریم علیها السلام از فاطمه علیها السلام برتر باشد. و مؤید این مطلب روایتی است که ابن عساکر از طریق مقاتل و او از ضحاک و او از ابن عباس از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل کرده که فرمود: چهار زن اند که بهترین زنان عالمشان بوده‌اند: مریم دختر عمران، و آسیه دختر مزاحم، و خدیجه دختر خویلد، و فاطمه دختر محمد صلی الله علیه و آله. و برتر آنان در عالم فاطمه است. و آنچه را که حرث بن اسامه در مسندش به سند صحیح نقل کرده گرچه مرسل است که: مریم بهترین زنان عالم خودشان می‌باشد. و رأی ابو جعفر - رض - همین است، و نیز این قول، رأی مشهور از امامان اهل بیت علیهم السلام است. و رأیی که من به آن میل دارم این است که فاطمه بتول بهترین زنان گذشتگان و آیندگان است از حیث این که او پاره‌ای از وجود رسول خدا صلی الله علیه و آله است، بلکه از جهات دیگر نیز برتری دارد. و اعتنایی به اخبار پیشین نمی‌شود؛ زیرا ممکن است که مقصود به آنها برتری غیر فاطمه علیها السلام بر فاطمه از برخی جهات و به حیثی از حیثیات باشد. و از این طریق می‌توان بین روایات جمع نمود. و این توجیه حتی با قول به نبوت مریم نیز سازگار است؛ زیرا عنوان پاره‌ای از روح وجود سید هر موجود بودن را نمی‌بینم که با چیزی برابری پیدا کند. و چگونه دست کسی به ثریا می‌رسد.

و از این جا برتری فاطمه علیها السلام بر عایشه - رض - دانسته می‌شود، امری که بسیاری به خلاف رفته‌اند، و به گفتار پیامبر صلی الله علیه و آله احتجاج می‌کنند که فرمود: (دو سوّم دینتان را از حمیراء (عایشه) بگیرید)، و این که فرمود: (فضیلت عایشه بر زنان همانند فضیلت آبگوشت بر سایر غذاها است). و این که عایشه در روز قیامت به همراه همسرش رسول خدا صلی الله علیه و آله است ولی فاطمه در آن روز در بهشت همراه علی کرّم الله تعالی وجهه است، و فرقی بزرگ بین مقام پیامبر صلی الله علیه و آله و مقام علی کرّم الله تعالی وجهه است.

و تو می‌دانی آن چه را که در این استدلال از ضعف می‌باشد و این که این استدلال، نصّ بر افضلیت و برتری حمیراء بر زهرا علیها السلام نیست.

اما نسبت به دلیل اول؛ زیرا نهایت چیزی که در حدیث اول است - بر فرض ثبوت آن - اثبات این است که عایشه زنی است عالمه به حیثی که می‌توان از آن

دو سوم دین را اخذ نمود، و این دلالت بر نفی همین مقدار علم از پاره وجودش علیها السلام نمی‌کند به جهت این که پیامبر صلی الله علیه و آله می‌دانست که بعد از وفاتش فاطمه علیها السلام مدت چندانی باقی نمی‌ماند که بتوان از او در آن مدت اخذ دین کرد. لذا چنین تعبیری درباره او نفرمود و اگر می‌دانست که چنین عمری دارد می‌فرمود: تمام دینتان را از زهراء علیها السلام بگیرید. و نگفتن این تعبیر در حق کسی که عقل و نقل دلالت بر علمش دارد دلیل بر عدم برتری و مفضولیت او نیست، وگرنه لازم می‌آید که عایشه از پدرش برتر باشد؛ زیرا در مسایل دینی از او به جز اندکی روایت نقل نشده است...».

از عبارات آلوسی استفاده می‌شود که او معتقد بوده حضرت زهراء علیها السلام دارای تمام علوم پدرش رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده است و لذا اگر بعد از پدرش تا مدت زیادی زنده می‌بود به مسلمانان دستور می‌داد که تمام دینشان را از فاطمه علیها السلام اخذ کنند.»

علی اصغر رضوانی

بیستم جمادی الثانی ۱۴۲۹

شب ولادت حضرت زهراء علیها السلام